

ВІДГУК

офіційного опонента - докторки юридичних наук, професорки, професорки кафедри фінансового права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Музики-Стефанчук Оксани Анатоліївни на дисертацію Штойка Олександра Ігоровича на тему «Адміністративно-правові засади регулювання пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність представленої роботи обумовлена очевидною пріоритетністю розвитку сільського простору в Україні. Наша держава традиційно є аграрною, сільське господарство та сільські мешканці становлять не лише основу економіки, але й складають фундамент формування культурного коду української нації. Наявність родючих ґрунтів та сприятливого клімату визначають сприятливі умови розвитку аграрної сфери, котрі в сукупності із працелюбністю українців детермінують долю нашої держави як виробника аграрної продукції світового масштабу.

Втім, основу держави становлять не ґрунти і не економіка, а люди. Саме сільське населення є тією потужною рушійною силою, котра здатна забезпечити стабільність і розвиток України. У свою чергу, держава має всіляко сприяти покращенню умов життя сільських мешканців. Серед базових інтересів людини потреба в житлі належить до першого порядку. Тому будь-який розвиток сільських територій, забезпечення продовольчої безпеки, ефективність сільського господарства розпочинаються із забезпечення житлом сільських мешканців. З-поміж різноманітних способів реалізації постановленого завдання чільне місце займає пільгове кредитування індивідуального будівництва. Адже саме цей спосіб забезпечення житлом сільських мешканців дозволяє розподілити економічний тягар між селянином та державою, поєднати індивідуальні потреби та загальні правила.

Відносини у сфері пільгового кредитування індивідуального будівництва за своєю правовою природою належать, зокрема, до сфери адміністративно-правового регулювання. Таке правове регулювання відрізняється низкою особливостей, адже не вкладається у традиційне розуміння відносин влади і підпорядкування. Також має місце включення елементів іншої галузевої належності, що дозволяє повніше та ефективніше врегулювати відносини, але і додає складності у науковому осмисленні відповідних правових явищ.

Тому звернення до наукового дослідження теми пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості є не випадковим, актуальним і потрібним для вітчизняного суспільства на етапі сьогодення. Відповідно, представлена до захисту дисертаційна робота О.І. Штойка присвячена актуальній темі, в результаті дослідження якої автору вдалося запропонувати шляхи вирішення низки важливих проблем.

На сьогоднішній день **наукове дослідження проблеми** адміністративно-правового регулювання пільгового кредитування індивідуального будівництва в

сільській місцевості здійснювалось здебільшого в межах інших, більш широких та споріднених тем. Тому, характеризуючи стан наукових досліджень, слід звернути увагу на праці таких вчених, як А. Авер'янов, О. Андрійко, А. Антоненко, К. Афанасьєв, Ю. Битяк, В. Біла, О. Буханевич, М. Баймуратов, П. Біленчук, К. Васьківська, Н. Вознюк, Я. Гаєцька-Колотило, О. Гафурова, І. Гончарова, І. Городецька, Т. Карабіна, В. Кікінчук, Т. Коваленко, В. Колпаков, О. Константи́й, І. Костяшкін, Є. Курінний, М. Лесів, А. Мороз, В. Мороз, А. Нечай, О. Німко, С. Ніщимна, І. Патерило, А. Стренковська, В. Слончак, Ю. Тарасюк, В. Тулянцева, Ю. Шемшученко та багатьох інших авторів. Надана для захисту робота продовжує традицію цих та багатьох інших науковців.

Актуальність роботи О.І. Штойка ще більше загострюється в умовах боротьби України за свою незалежність, адже саме сільські території та люди, що їх населяють, є потужною основою української державності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій детерміновано сукупністю факторів.

У дисертації сформовано індивідуально окреслений предмет дослідження, що є унікальним для роботи дисертаційного рівня. Звернення уваги на тему, що досі не підлягала комплексному науковому дослідженню, обумовлює той факт, що значна частина положень дисертації та висновків, зроблених в результаті проведеної роботи, наділені новизною. Крім того, з'ясовані дисертантом системні зв'язки інститутів різної галузевої належності дозволили провести дослідження єдиного комплексу правовідносин, що виникають у сфері пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості. Також роботу відрізняє значний практичний вектор спрямованості, в якому відчувається тривала діяльність дисертанта у сфері пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості.

Достовірність отриманих результатів походить із вірної методологічної основи дослідження. В роботі використана низка методів, притаманних дослідженню адміністративно-правових явищ. Як наслідок в дисертації не лише сформульовані правові поняття, виявлені їх ознаки та запропоновані нормативні дефініції, але і всебічно розроблені механізми реалізації пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості, недосконалість яких наразі констатується. Завдяки системному дослідженню відносин дисертантом сформовано дієвий ефективний механізм пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості.

Достовірність та наукова новизна здобутих результатів. Основні положення, висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертаційному дослідженні, відображають особистий внесок автора в розвиток доктрини адміністративно-правового регулювання пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості.

Зокрема, автором вперше:

на підставі аналізу досвіду застосування програмно-цільового методу адміністративно-правового регулювання індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості обґрунтовано основну роль регіональної ланки та доведено, що повноцінне та ініціативне залучення органів влади обласного рівня на підставі адаптації загальнодержавної програми під потреби

конкретного регіону та формування власної регіональної програми є запорукою його ефективності;

доведено існування спеціальних принципів правового регулювання сфери індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості, до яких віднесено принципи державної підтримки, адресної допомоги та встановлення режиму найбільшого сприяння;

аргументовано необхідність затвердження типового договору з пільгового кредитування житлового будівництва в сільській місцевості;

доведено, що договір пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості за своєю природою є адміністративним договором про надання адміністративної послуги з огляду на те, що:

- однією стороною договору є суб'єкт реалізації владних повноважень,
- договором опосередковується реалізація публічного інтересу,
- сторони володіють мінімальною диспозитивністю при визначенні умов договору,
- договірні відносини сторін регулюються адміністративним правом, але норми цивільного права мають субсидіарне застосовування.

У дисертаційному дослідженні О.І. Штойка вдосконалено:

твердження, що розвиток сільських територій в Україні є можливим тільки як результат комплексного системного впливу, серед якого чільне місце займає забезпечення належної якості правового регулювання, спрямованого на створення цілісної системи державного управління, посилення заходів підтримки сільських громад, збереження природної та культурної спадщини села, покращення життя на сільських теренах. Сформульовано основні напрями удосконалення правого регулювання відносин у відповідній сфері на сучасному етапі:

- визначення та всебічне закріплення концептуального підходу до функціонування сільських територій на засадах сталого розвитку;
- розбудова людиноцентричної концепції розвитку сільських територій, в основі якої забезпечення на високому рівні базових потреб сільського населення – в житлі, охороні здоров'я, створенні безпечних і комфортних умов життя і розвитку родин;
- реалізація системного підходу до вирішення проблем села в контексті забезпечення економічних, соціальних, культурних потреб його мешканців;
- поєднання розвитку суто аграрних аспектів із диверсифікацією сільської економіки;

висновок, що особливістю будови адміністративної процедури пільгового кредитування житлового будівництва в сільській місцевості є акцент не тільки на стадії прийняття рішення, але і на стадії виконання, з огляду на те, що без реального виконання адміністративного акта, що передбачає укладення договору пільгового кредитування та перерахунку за ним грошових коштів, уся адміністративна процедура втрачає своє змістовне призначення;

необхідність застосування цифрових технологій у процедурі пільгового кредитування житлового будівництва в сільській місцевості, зокнайменше у спосіб створення веб-сайтів (сторінок) фондів та реалізації на них функціоналу

подання заяви в електронному вигляді. В перспективі послуги з пільгового кредитування житлового будівництва в сільській місцевості мають бути внесені до переліку доступних електронних послуг у сервісі «Дія»;

необхідність удосконалення правил відбору майбутніх позичальників шляхом врегулювання порядку формування органами місцевого самоврядування списків майбутніх позичальників та правил оскарження відмови у включенні до списків, а також визначення черговості між різними категоріями осіб, яким кредит надається першочергово.

Звертаючи увагу лише на ті положення дисертації, що виділені автором як наукова новизна дослідження, підкреслимо, що іншим висновкам і рекомендаціям, наведеним в роботі, також властиві елементи наукової новизни. Зокрема, викладені в роботі думки щодо тенденцій розвитку сфери адміністративного регулювання, видів і класифікації адміністративних процедур відрізняються оригінальними підходами та містять потенціал подальших досліджень.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Незважаючи на позитивний внесок в науку не лише адміністративного права, дисертаційна робота містить і певні дискусійні положення та тези, котрі, на нашу думку, вимагають поглибленої аргументації.

Так, дисертантом на підставі аналізу досвіду застосування програмно-цільового методу адміністративно-правового регулювання індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості обґрунтовано основну роль регіональної ланки та доведено, що повноцінне та ініціативне залучення органів влади обласного рівня на підставі адаптації загальнодержавної програми під потреби конкретного регіону та формування власної регіональної програми є запорукою його ефективності. Втім, на нашу думку, такий висновок може вважатись лише попереднім окресленням одного із напрямів розвитку системного регулювання розвитку індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості. Адже надмірне захоплення регіональними програмами є загрозою розбалансування загальнодержавної політики. Тому запропонований автором напрям є перспективним лише за умови вироблення та всебічного закріплення певних загальнодержавних засад, принципів, пріоритетів розвитку індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості в масштабі країни.

У роботі також аргументовано необхідність затвердження типового договору з пільгового кредитування житлового будівництва в сільській місцевості. Така думка видається слушною і цілком виправданою. Втім, логічним продовженням пропозиції мало би бути вироблення дисертантом проекту такого типового договору. Доповнення практичної спрямованості роботи таким проектом додало б дисертації завершеності та підкреслило б її комплексний характер. У цьому контексті варто було би також окреслити межі публічно- та приватноправового регулювання.

Автор стверджує про необхідність застосування цифрових технологій у процедурі пільгового кредитування житлового будівництва в сільській місцевості, щонайменше у спосіб створенні веб-сайтів (сторінок) фондів та подання на цих платформах заяви в електронному вигляді. В перспективі послуги з пільгового кредитування житлового будівництва в сільській місцевості

мають бути внесені до переліку доступних електронних послуг в сервісі «Дія». Підтримуючи загалом висловлені пропозиції, зауважимо, що з огляду на специфіку адресатів державної підтримки індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості застосування цифрових технологій у процедурі пільгового кредитування вимагає більшої адаптації, адже в сільській місцевості навіть доступність користування мережею Інтернет інколи є під загрозою. Тому напрям наукової думки є цілком вірним, але не зовсім враховує реалії, котрі вимагають більш простих заходів підвищення доступності цифрових технологій у процедурі пільгового кредитування житлового будівництва. Наприклад, варто дослідити питання забезпечення можливості для майбутнього позичальника користування цифровими технологіями безпосередньо у відділенні фонду із залученням його співробітників для надання допомоги.

У роботі досліджено вчення про історичний шлях розвитку правового регулювання будівництва та обґрунтовано висновок про те, що будівництво як об'єкт адміністративно-правового регулювання безпосередньо з давніх часів відчуває на собі цілеспрямований державний вплив, що свідчить про важливість цього елементу суспільного життя не лише як матеріальної умови формування сфери життєдіяльності та задоволення основних потреб існування людини, але і як чиннику державно-правового управління соціумом. Нам видається, що реалізація результатів наукового дослідження історичних питань має більше відображатись у кореляції із сьогоденням. Тому хотілося б почути більш детальні пояснення погляду автора на те, як історичний шлях адміністративно-правового регулювання будівництва відображається наразі в моделі пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості.

Однак, виявлені нами дискусійні моменти обумовлені переважною мірою складністю та неоднозначністю теми дослідження та загалом не впливають на високу позитивну її оцінку.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Положення дисертації свідчать про те, що її автором досягнута поставлена мета та виконані поставлені завдання.

Метою дисертаційного дослідження є визначення адміністративно-правових засад пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні та формулювання пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в означеній сфері.

Для досягнення поставленої мети автором вирішувалися такі завдання:

- здійснено теоретико-правову характеристику адміністративно-правового регулювання забезпечення мешканців сіл житлом;
- проаналізовано теоретичні підходи до формування адміністративно-правового регулювання пільгового кредитування індивідуального будівництва в сільській місцевості;
- виявлено місце пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості в структурі сучасної парадигми адміністративно-правового регулювання;
- визначено особливості забезпечення житлом мешканців сіл як напрямок сталого розвитку сільських територій;

- з'ясовано характерні особливості адміністративно-правового забезпечення житлом сільських мешканців;
- проаналізовано риси та структуру адміністративно-правових відносин у сфері пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості;
- розкрито й узагальнено досвід адміністративно-правового регулювання пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в зарубіжних країнах та визначити перспективи його використання в Україні;
- надано характеристику динаміці розвитку відносин у сфері пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості;
- з'ясовано сутність та особливості договору про пільгове кредитування індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості;
- виявлено специфіку пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості як адміністративної процедури;
- обґрунтовано напрями вдосконалення законодавства в сфері пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні;
- сформульовано пропозиції по вирішенню проблем у сфері пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва в сільській місцевості.

Практичне значення отриманих результатів визначається актуальністю вибраної теми. Викладені теоретичні положення, висновки, пропозиції і рекомендації можуть бути використані у:

- науково-дослідній діяльності – як основна для подальших наукових досліджень адміністративно-правового регулювання пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні;
- правозастосовній практиці – для вдосконалення діяльності з пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні;
- навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Муніципальне право» тощо.

Зміст дисертації свідчить про набуття дисертантом теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, необхідних для формулювання нових ідей і вирішення наукових проблем у сфері адміністративного права. Оволодіння методологією наукової діяльності сприяло проведенню такого дисертаційного дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Оформлення дисертації відповідає вимогам МОН України. Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий. Порушень академічної доброчесності офіційним опонентом не виявлено.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні результати і висновки дисертаційного дослідження опубліковані автором у 3 наукових статтях у фахових виданнях з юридичних наук, а також у 4 тезах доповідей на наукових і науково-практичних конференціях, що підтверджує належний рівень апробації дисертації.

Висновок про відповідність роботи вимогам, що встановлені МОН України. Дисертація О.І. Штойка на тему «Адміністративно-правові засади регулювання пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні» є комплексною, завершеною, самостійною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв’язують конкретне наукове завдання, а саме: розробка нових теоретичних положень щодо правового регулювання пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні.

Дисертаційне дослідження О.І. Штойка на тему «Адміністративно-правові засади регулювання пільгового кредитування індивідуального житлового будівництва на селі в Україні», яке подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, за змістом, обсягом, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням та оформленням відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами).

З огляду на вищевказане, Штойко Олександр Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

**Професорка кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
докторка юридичних наук,
професорка**

Оксана МУЗИКА-СТЕФАНЧУК